

UDC (УДК) 336.717.6(075)
JEL Classification: C87, E14

Вінічук Марія Володимирівна,

кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету внутрішніх справ
e-mail: vinichukm@i.ua
ORCID ID: 0000-0002-6588-1254

Марушко Надія Семенівна,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету внутрішніх справ
e-mail: marushkon@ukr.net
ORCID ID: 0000-0001-7214-4394

МІСЦЕ СОЦІАЛЬНОГО АУДИТУ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Анотація. Визначено основні проблеми становлення та розвитку соціального аудиту в Україні в контексті гарантування соціальної безпеки. Висвітлено стан та тенденції соціальної безпеки України в розрізі індикаторів її оцінки. Досліджено динаміку середньомісячної заробітної плати в Україні та інших країнах світу. Проаналізовано основні дестабілізуючі чинники, загрози та ризики, які впливають на рівень соціальної безпеки. Окреслено місце соціального аудиту в системі соціальної безпеки держави та підприємства, специфіку соціальної відповідальності бізнесу. З метою зміцнення соціальної безпеки запропоновано проведення соціального аудиту як механізму реалізації соціальної функції державного управління та інструменту забезпечення соціальної безпеки підприємництва та держави.

Ключові слова: соціальний аудит, соціальна безпека, суб'єкти господарської діяльності, соціальна відповідальність бізнесу, соціально-економічний розвиток.

Vinichuk Mariya,

PhD, Senior lecturer of Finances and Accounting
Lviv State University of Internal Affairs Ukraine
e-mail: vinichukm@i.ua,
ORCID ID: 0000-0002-6588-1254

Marushko Nadiya,

PhD, Assistant professor of Finances and Accounting
Lviv State University of Internal Affairs Ukraine
e-mail: marushkon@ukr.net
ORCID ID: 0000-0001-7214-4394

LOCATION OF SOCIAL AUDIT IN THE SYSTEM OF SOCIAL SECURITY

Abstract. The article defines the concepts and basic problems of social security in the system of economic security of Ukraine. The main factors that have an impact on the level of social security and key problems of ensuring its sufficient level are considered. The place of social audit in the system of social security of the state and enterprise, specifics of social responsibility of business is outlined.

On the basis of empirical research using software packages MS Excel, Statistica 8.0, the place of social audit was studied in the system of social security in order to find ways of Ukraine's exit from the financial and economic crisis and to strengthen the economic security of the state. On the basis of economic and mathematical calculations, the diagnosis of the level of social security was carried out and the influence of

external and internal threats on the macroeconomic stability and on the living standards of the population was proved. The main problems of the establishment and development of social audit in Ukraine in the context of providing social security are investigated. The state and trends of social security of Ukraine in the context of indicators of its assessment are highlighted. The dynamics of average monthly wages in Ukraine and other countries of the world is investigated. The main destabilizing factors, threats and risks that are influenced by the level of social security are analyzed. It was established that in the strategic perspective deepening the socio-economic crisis of the state leads to significant disproportions in the financial and economic system and in the social sphere of the country. Strengthening the tax burden on business entities provoke an increase in social tension in society.

In order to identify the preconditions for strengthening social security, searching for methods for reducing social tension in society and raising the standard of living of the population, it is proposed to conduct social audit as a mechanism for implementing the social function of public administration and the instrument for ensuring the social security of entrepreneurship and the state.

Keywords: social audit, social security, subjects of economic activity, social responsibility of business, social and economic development.

Вступ

Сучасний стан розвитку глобальних соціально-економічних відносин вимагає розроблення якісно нових механізмів та інструментів забезпечення достатнього рівня соціальної компоненти економічної безпеки держави. Складне політичне становище України, військові дії на Сході та анексія АР Крим зумовлюють виникнення значної чисельності дестабілізуючих факторів та загроз економічній безпеці у соціальній сфері. Зниження рівня життя населення, його платоспроможності та купівельної спроможності, соціальної захищеності, зростання рівня безробіття, бідності, податкового навантаження на населення провокують конфліктність соціально-економічних інтересів між державою та суспільством. Низка нагальних проблем й економічного, й соціального характеру зумовлена нецільовим використанням бюджетних коштів, неадресністю соціальних виплат і допомог, неналежною підготовкою та непрозорістю проведення тендерів із державних закупівель, несвоєчасним фінансуванням та виконанням державних проєктів, проявами службових, посадових та корупційних зловживань [1, с. 48].

З метою виходу з глибокої соціально-економічної кризи необхідним виявляється розроблення дієвої соціальної політики з урахуванням соціально-орієнтованих напрямів розвитку країни, оскільки саме вони є регуляторами соціальної безпеки. Враховуючи вплив глобалізаційних процесів на економіку, поступово відбувається соціалізація бізнесу в Україні, що, на сучасному етапі, й визначає головну тенденцію соціально-економічного розвитку та потребує залучення соціального аудиту в системі соціальної безпеки [2], зважаючи на зростання соціальної відповідальності держави, бізнесу та працівників. Оцінка соціальної відповідальності бізнесу в Україні доводить, що внесок

великих підприємств у соціально-економічний розвиток територій здійснюється через соціальні інвестиції та соціальні програми, спрямовані на реалізацію екологічних, оздоровчих, освітніх, культурно-ціннісних, інфраструктурних та інших програм і проєктів, оснащення сучасною медичною технікою місцевих лікарень, підтримку ветеранів та інвалідів, багатодітних сімей, інтернатів і дитячих будинків, фінансування програм комплексного розвитку малих і монофункціональних міст [3].

Ураховуючи таку ситуацію у структурі соціальної безпеки держави доцільно виокремити ще одну компоненту – соціальну безпеку підприємства, що, своєю чергою, актуалізує тему дослідження.

Проблемні питання соціальної безпеки висвітлюються у працях таких учених, як: З. Варналій, Т. Васильціва, О. Власюка, В. Гейця, В. Горбуліна, Я. Жаліло, Е. Лібанової, В. Мунтіяна, А. Сухорукова, О. Іляш, У. Садова, Л. Семів, М. Флейчук. Розгляд соціального аудиту відображений у працях російських учених, зокрема, А. А. Шулус, Ю. Н. Попова, окремі аспекти розглядали українські соціологи О. В. Мазурик та Т. В. Єрескова. Проте до нині в економічній літературі обмежено висвітлення теоретичних та прикладних аспектів дослідження соціального аудиту в контексті соціальної безпеки.

1. Ризики й загрози соціальній безпеці

Дослідження стану соціально-економічного розвитку України та показників соціальної захищеності й добробуту населення за останні роки свідчить про загрозливі тенденції щодо масштабів бідності, зниження стандартів рівня життя населення, його економічної активності й зайнятості. Виникнення зазначених загроз і ризиків спонукає до появи нових проблем й соціального, й економічного характеру, зокрема поширення самозайнятості, тіньової зайня-

тості, і, як наслідок, до ухилення від сплати податків та платежів до Державного бюджету. Такі дестабілізуючі фактори неодмінно призводять до зниження рівня економічної безпеки у соціальній сфері.

Дані табл. 1, які висвітлюють стан соціальної безпеки України на основі аналізу індикаторів, підтверджують загрозливі тенденції щодо соціальної компоненти економічної безпеки держави.

Таблиця 1

Індикатори стану соціальної безпеки України у 2010–2016 рр.

№ з/п	Індикатор	Одиниця виміру	Порогове значення $X_{\text{опт}}$	Фактичний стан в Україні						
				Роки						
				2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ПОКАЗНИКИ ВІДПОВІДНО ДО МЕТОДИЧНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО РОЗРАХУНКУ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ										
1.	Частка населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими від 75% медіанного рівня загальних доходів	%	не більше, ніж 18	19,3	18,7	20,0	21,2	19,6	19,0	18,7
2.	Відношення середньомісячної номінальної заробітної плати до прожиткового мінімуму на одну працездатну особу	разів	не менше, ніж 3	2,6	2,8	2,9	2,8	3,0	2,9	3,2
3.	Відношення середнього розміру пенсії за віком до прожиткового мінімуму осіб, які втратили працездатність	разів	1–2	1,36	1,40	1,48	1,59	1,60	1,61	1,64
4.	Співвідношення загальних доходів 10% найбільш та найменш забезпеченого населення (децильний коефіцієнт фондів) (індекс Джіні)	разів	не більше, ніж 8	5,1	4,9	4,6	4,7	4,4	4,3	4,5
5.	Частка витрат на продовольчі товари в споживчих грошових витратах домогосподарств	%	не більше, ніж 50	56,7	56,5	55,5	55,4	52,2	50,4	50,1
6.	Обсяг видатків зведеного бюджету на охорону здоров'я	% до обсягу ВВП	не менше, ніж 4	4,1	3,7	4,1	4,2	3,6	3,8	4,0
7.	Обсяг видатків зведеного бюджету на освіту	% до обсягу ВВП	не менше, ніж 8,3	7,4	6,6	7,2	7,2	6,4	6,2	6,4
8.	Чисельність ВІЛ-інфікованих осіб з діагнозом, що встановлений уперше в житті	к-сть осіб на 100 тис. населення	не більше, ніж 30	44,9	46,6	45,8	47,8	45,1	37,2	40,2
9.	Чисельність хворих на активний туберкульоз із діагнозом, що встановлений уперше в житті	к-сть осіб на 100 тис. населення	не більше, ніж 60	68,5	67,3	68,2	68,0	59,6	56,0	54,8
10.	Загальна чисельність учнів денних загальноосвітніх навчальних закладів	% до заг.-сті постійного населення у віці 6–17 років	не менше, ніж 80	79,8	82,0	82,5	78,4	78,5	78,9	79,5
11.	Сума несплаченої заробітної плати станом на 1 січня (1 липня) до фонду оплати праці за грудень (червень) звітного року	%	не більше, ніж 0,5	5,1	3,7	2,7	2,4	2,2	2,1	2,0

12.	Рівень злочинності	к-сть злочинів на 100 тис. населення	не більше, ніж 5000	1,1	1,1	1,0	1,2	1,2	1,1	1,4
13.	Рівень зайнятості населення у віці 15–70 років, частка населення відповідної вікової групи	%	не більше, ніж 60	58,5	59,2	59,7	60,3	56,6	56,7	56,3
14.	Відношення середньомісячної заробітної плати, нарахованої в середньому за годину, у країнах ЄС-27 та в Україні	разів	не більше, ніж 2	15,2	14,6	12,4	11,9	16,6	17,9	18,6
15.	Відношення середньої вартості 1 кв. метра загальної площі житла до середньомісячної заробітної плати	разів	не більше, ніж 1,5	н.д.*	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.
ДОДАТКОВІ ПОКАЗНИКИ ВІДПОВІДНО ДО АВТОРСЬКОЇ МЕТОДИКИ										
16.	Середньомісячна номінальна зарплата	грн./дол. США	не менше, ніж 633,9 дол. США	2239/281,3	2633/329,5	3026/378,7	3265/408,6	3480/292,9	4195/161,3	5183/199,3
17.	Частка населення зі сукупними витратами, нижчими від 75 % медіанного рівня сукупних витрат (рівень бідності)	%	не більше, ніж 25	24,1	24,3	25,5	24,5	25,0	25,9	26,3
18.	Наявність житлового фонду в середньому на одну особу	м ²	не менше, ніж 25	23,3	23,5	23,7	23,8	22,5	22,0	21,8
19.	ІЛР (за даними ПРООН)	індекс	не менше, ніж 0,900	0,710	0,729	0,740	0,734	0,735	0,747	0,743
20.	Чисельність і частка середнього класу	%	не менше, ніж 50	29,1	22,2	23,6	22,0	9,0	9,7	9,6
21.	Рівень безробіття (за методологією МОП)	%	не більше, ніж 10	8,1	7,9	7,5	7,2	9,3	9,1	9,3
22.	Рівень середньорічних номінальних грошових доходів на одну особу	тис. грн.	не менше, ніж 60	24,0	27,8	32,0	34,1	35,7	36,1	36,9
23.	Індекс якості життя	індекс	10	3,652	5,032	5,032	4,980	5,032	5,680	5,738
24.	Багатомірний індекс бідності	індекс	1	н.д.	н.д.	0,022	0,002	0,001	0,001	0,002
25.	Індекс гендерної нерівності	індекс	1	н.д.	н.д.	0,338	0,326	0,286	0,326	0,286
26.	Індекс гендерного розвитку	індекс	1	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	1,012	0,900	0,700
27.	Рівень тінізації економіки до офіційного ВВП	% до обсягу ВВП	не більше, ніж 20	37,4	44	32	35	41	40	35
28.	Індекс сприйняття корупції в соціальній сфері	індекс	не менше 5 (максимум 10)	2,4	3,1	1,9	2,3	2,5	2,7	2,9
29.	ІНТЕГРАЛЬНИЙ ПОКАЗНИК СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ (ЗА МЕТОДИКОЮ МІНЕКОНОМРОЗВИТКУ)	%	100	67,1	68,8	68,8	66,1	62,5	60,3	62,7
30.	ІНТЕГРАЛЬНИЙ ПОКАЗНИК СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ (ЗА АВТОРСЬКОЮ МЕТОДИКОЮ)	%	100	31,4	37,1	30,9	30,5	27,5	27,1	27,0

*Примітка: н.д. – немає даних

Розраховано за: [4; 5; 6]

Отже, за останні роки загострилися проблеми макроекономічної стабільності, соціального напруження у суспільстві та значно знизився рівень соціальної безпеки України. Дані рис. 1 підтверджують значні темпи відставання соціально-економічного розвитку України порівняно з іншими країнами світу.

Рівень середньомісячної заробітної плати населення України станом на 2015 р. є найнижчим (192 дол. США). Варто зауважити, що у 2000 р. найнижчу позицію щодо цього показника займала Грузія (36,6 дол. США), проте вже у 2015 р. зарплата зросла до 396,8 дол. США, що підтверджує правильно обрану соціально-економічну політику Грузії, яка орієнтується на соціалізацію бізнесу та соціальний захист населення.

2. Емпіричні дослідження соціального аудиту в системі безпеки

Одним із головних чинників соціально-економічного розвитку України від якого залежить підвищення рівня соціальної безпеки є підприємство, яке дає змогу створити нові робочі місця, накопичує людський капітал, а поряд із цим наповнює державний бюджет фінансовими ресурсами. Важливим при створенні та функціонуванні господарюючого суб'єкта є врахування чинників соціальної орієнтованості

економічного зростання, яке б сприяло підвищенню якості й рівня життя населення та формуванню моделі споживання на основі стандарту добробуту.

За цим стандартом передбачаються придбання якісних товарів тривалого користування, придбання житла, поліпшення житлових умов, можливість підвищення власного освітнього рівня чи якісної освіти дітей, охорони здоров'я, відпочинку [8], відображає наявність у домогосподарств окремих товарів тривалого користування [9, с. 109–110] та засвідчує належний рівень матеріального забезпечення й платоспроможності населення.

Результати проведеного аналізу (табл. 2) дають підстави для висновку про поступове збільшення у домогосподарствах окремих видів товарів, зокрема, автомобілів—із 17 шт. на 100 домогосподарств у 2000 р. до 23 шт. у 2016 р. Поступово збільшувалася і кількість холодильників та морозильників, пральних машин та кольорових телевізорів. Варто відзначити різке збільшення наявності у користуванні домогосподарств мобільних телефонів (з 44 шт. у 2005 р. до 201 шт. у 2016 р.), персональних комп'ютерів (з 1 шт. у 2000 р. до 80 шт. у 2016 р.), мікрохвильових печей (з 1 шт. у 2005 р. до 49 шт. у 2016 р.) та супутникових антен (з 0 шт. у 2005 р. до 26 шт. у 2016 р.).

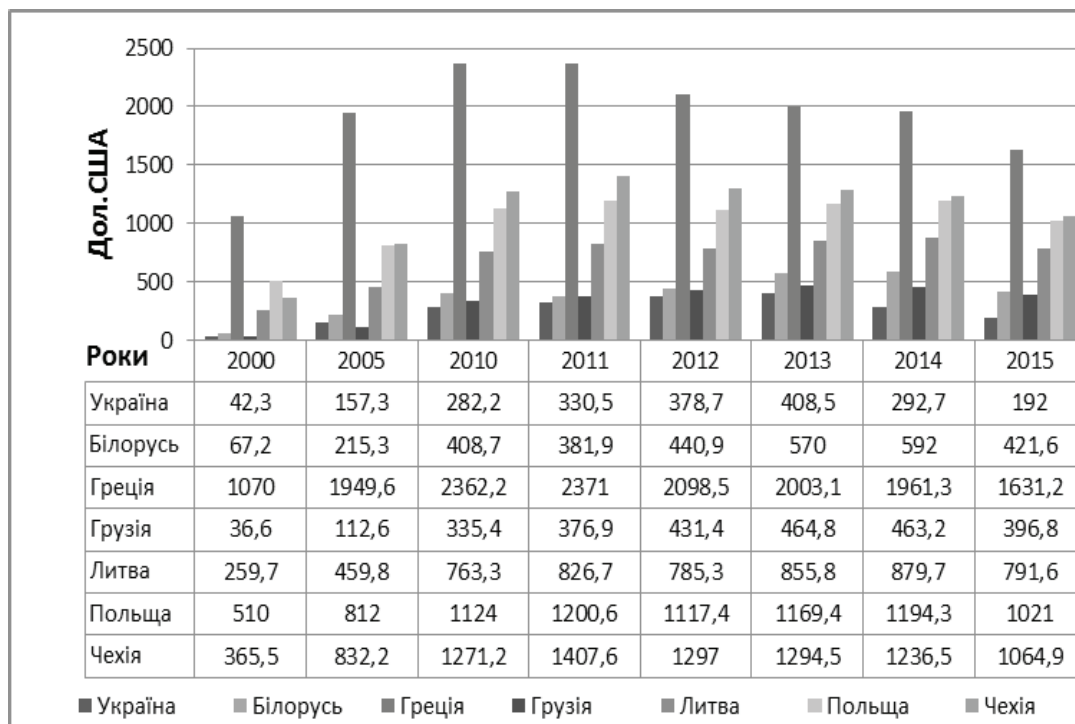

Рис. 1. Динаміка середньомісячної заробітної плати в країнах світу у 2000–2015 рр.

Розраховано за: [7, с. 591–592]

Таблиця 2

**Наявність у домогосподарств України
окремих товарів тривалого користування, 2000–2016 рр.
(у середньому на 100 домогосподарств)**

№ з/п	Вид товару, шт.	Рік							
		2000	2005	2008	2010	2012	2013	2014	2016
1.	Автомобілі	17	16	20	21	22	22	23	23
2.	Мотоцикли	7	4	3	2	2	2	2	2
3.	Мобільні телефони	...	44	149	167	187	190	197	201
4.	Холодильники	93	99	106	109	112	114	117	119
5.	Пральні машини	74	77	84	85	87	87	88	88
6.	Телевізори кольорові	69	91	107	110	115	115	119	115
7.	Фотоапарати	22	36	38	26	21	20	18	16
8.	Персональні комп'ютери	1	9	22	25	33	35	37	80
9.	Мікрохвильові печі	1	9	29	33	41	42	49	49
10.	Кухонні комбайни	3	5	9	10	12	14	16	15
11.	Супутникові антени	0	1	10	13	18	19	23	26
12.	Швейні машини	48	35	31	28	25	20	15	23

Розраховано за: [5; 7]

Водночас, почалося зменшення попиту на мотоцикли (зі 7 шт. у 2005 р. до 2 шт. у 2016 р.) та швейні машини (зі 48 шт. у 2005 р. до 15 шт. у 2014 р.). Проте купівельна спроможність більшості населення в Україні, рівень і структура споживання й досі не відповідають стандарту добробуту.

Безумовним виявляється й те, що підвищення попиту на окремі види товарів пов'язано із купівельною спроможністю населення, достатній рівень якої стає можливим досягнути завдяки належному рівню оплати праці та вчасній виплаті заробітної плати. Забезпечити високі показники зайнятості населення в сучасних умовах можна завдяки створенню робочих місць та відповідному соціальному захисту працюючих, що досягається завдяки соціальній відповідальності бізнесу та злагодженому функціонуванню системи «держава – бізнес – суспільство» на засадах економічної демократії. Невідкладним завданням на сучасному етапі постає забезпечення соціальної орієнтації у взаємовідносинах між державою, бізнесом та суспільством, що забезпечить підвищення якості надання соціальних послуг та розвитку соціальної інфраструктури, а також окресляться шляхи економічної та соціальної модернізації.

Підвищення уваги до стану та тенденцій зміни рівня соціальної безпеки призвів до перегляду традиційних поглядів на систему управління в соціальній сфері і на роль господарюючих суб'єктів у ній. Нині в політичній та науковій сфері побутує думка, що саме великий бізнес має стати рівноправним партнером при забезпеченні соціальної безпеки держави. Від того, наскільки ефективно підприємства зумі-

ють об'єднати свої зусилля з державою та громадськими організаціями у формуванні стратегії соціальної безпеки, багато в чому буде залежати конкурентоспроможність і продуктивність бізнесу. Проте такий процес є взаємообумовленим, оскільки неврахування відповідальності за вирішення соціальних питань призведе до того, що самі суб'єкти господарювання відчують першими його негативний вплив. Для запобігання подальшій соціальній поляризації і дестабілізації необхідними будуть значні фінансові вкладення, тому саме комерційні структури будуть сплачувати високі податки.

Зважаючи на це, підвищиться роль соціального підприємництва – соціально орієнтованої комерційної діяльності на основі використання інноваційних механізмів та інструментів [10, с. 187]. Варто зазначити, що саме соціальне підприємництво зорієнтоване на активність малого і середнього бізнесу.

Результати емпіричних досліджень на основі трендової моделі (апроксимації) з використанням пакету Excel дають підстави для висновку, що за 2010–2017 рр. динаміка кількості суб'єктів великого та середнього підприємництва в Україні має стрімку тенденцію до скорочення (рис. 2).

Згідно з прогнозними оцінками простежується вірогідне подальше зниження кількості підприємств і великого, і середнього підприємництва до близько 10 тис. одиниць у 2018–2019 рр., що, насамперед, спричинено найбільш несприятливим впливом посилення податкового навантаження та постійним впливом соціально-економічної й політичної кризи в державі.

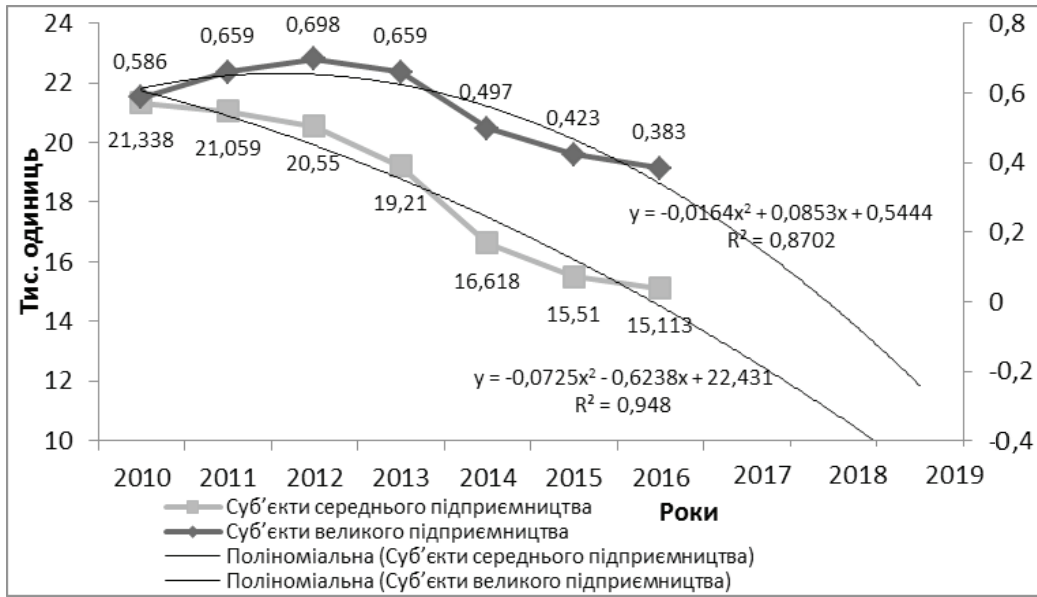

Рис. 2. Динаміка кількості суб'єктів великого та середнього підприємництва в Україні у 2010–2019 рр. (2017–2019 рр. – прогнозні оцінки)

Розраховано за: [11]

Водночас за аналізований період спостерігаються позитивні тенденції щодо кількості суб'єктів малого та мікро- підприємництва (рис. 3). Прогнозні оцінки підтверджують подальше збільшення чисельності і суб'єктів малого, і мікропідприємництва в Україні в середньому до 3 млн одиниць у 2019 році.

Така неоднозначна ситуація пояснюється переходом суб'єктів малого та мікро- підприємництва на спрощену систему оподаткування та зниженням суми або звільненням від сплати податків. Відповідно, виникає проблема зменшення обсягів податкових надходжень до Зведеного бюджету України за податком на прибуток підприємств (рис. 4).

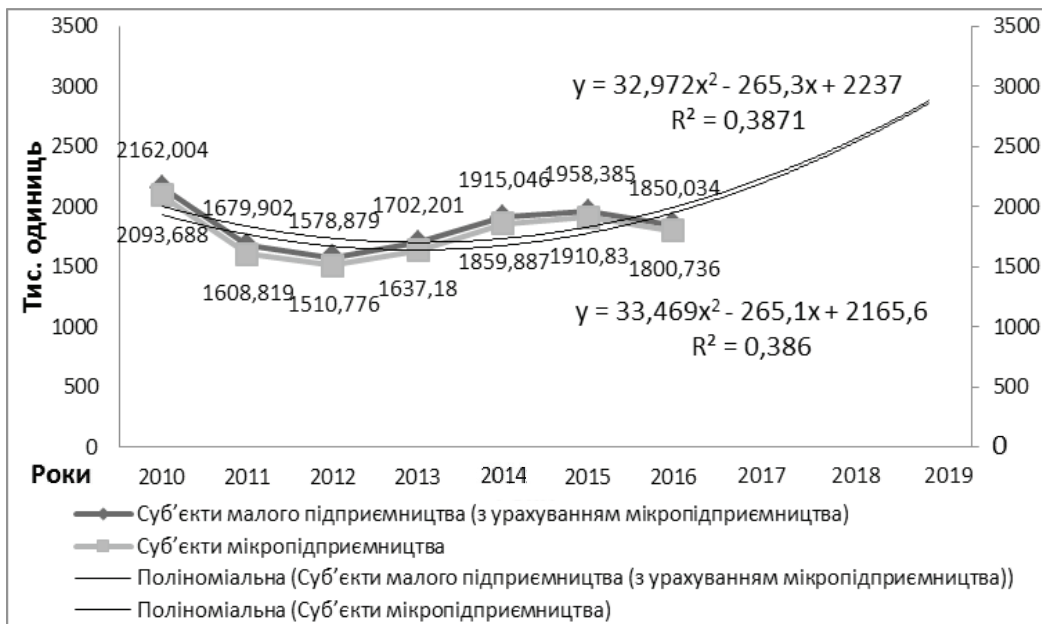

Рис. 3. Динаміка кількості суб'єктів малого та мікро- підприємництва в Україні у 2010–2019 рр. (2017–2019 рр. – прогнозні оцінки)

Розраховано за: [11]

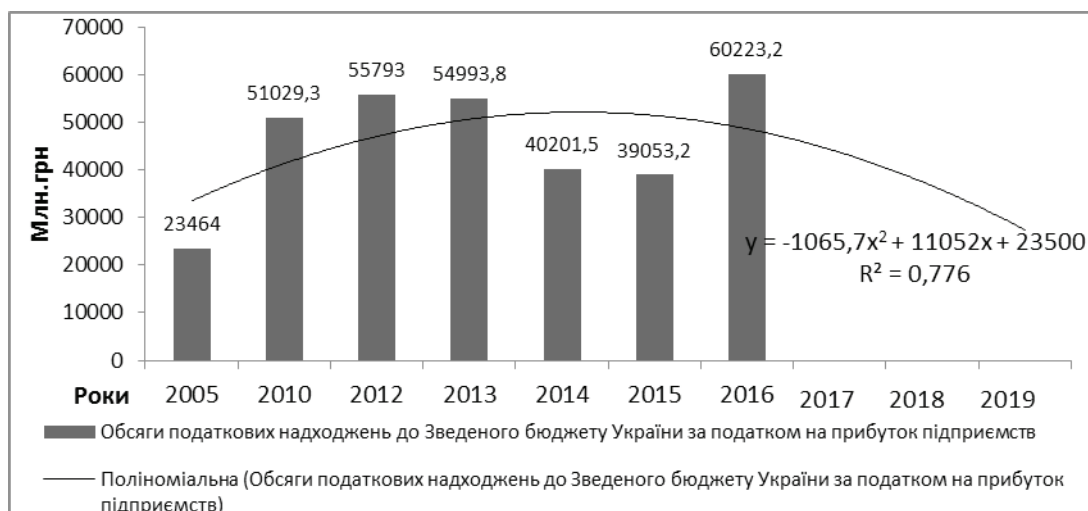

Рис. 4. Динаміка обсягів податкових надходжень до Зведеного бюджету України за податком на прибуток підприємств у 2005–2019 рр. (2017–2019 рр. – прогнозні оцінки)

Розраховано за: [7]

Результати дослідження свідчать про значне зниження податкових надходжень у 2014 р. та 2015 р. та незначне підвищення у 2016 р. Однак стратегічне прогнозування цього показника доводить подальше зниження податкових надходжень до бюджету до близько 30 000 млн грн у 2019 р.

Результати дослідження

Так, необхідно зважати на те, що бюджетно-податкова політика є непередбачуваною у середньостроковій перспективі та, як наслідок, платники податків не можуть спрогнозувати ні видів податків та зборів, ні їх ставок. Відсутність цілісної системи стратегічного планування не дає змоги забезпечити бюджетне планування на належному рівні та призводить до послаблення зв'язків між бюджетними програмами та пріоритетами розвитку держави [12]. Нині серед пріоритетних напрямів забезпечення трансформації ринку праці, зайнятості є стимулювання попиту на робочу силу через державне замовлення на створення об'єктів соціальної інфраструктури на засадах публічно-приватного партнерства [13, с. 326–327]. Тому виявляється обґрунтованим проведення соціального аудиту, який можна розглядати як механізми реалізації соціальної функції державного управління та як інструменти забезпечення соціальної безпеки підприємництва та держави. Соціальний аудит дасть змогу сформувати систему управління соціальними ризиками, реалізувати стратегічні соціальні цілі, що сприятиме уникненню соціальних конфліктів і забезпечуватиме підвищення економічної безпеки.

Соціальний аудит – це специфічна форма аналізу, ревізії умов соціального середовища

підприємства з метою виявлення чинників соціального ризику і здійснення пропозицій щодо їх зниження – являється результатом розвитку інших форм аудиту, зокрема управлінського і фінансового, шляхом розширення критеріїв ефективності, оскільки включає в їх склад безліч соціальних чинників [14].

Безумовно, соціальний аудит в Україні може стати сучасним інструментом соціального партнерства, який перетвориться з механізму вирішення конфліктних ситуацій в систему забезпечення економічної безпеки підприємств та вирішення актуальних проблем соціально-економічного розвитку та безпеки держави та, водночас, стане й інструментом визначення впливу соціальних ризиків, і здійснення прогнозування щодо зниження їх впливу.

Висновки

Так, забезпечення достатнього рівня соціальної безпеки держави та підприємства є першочерговим завданням на сучасному етапі соціально-економічного розвитку України, що можна досягнути завдяки активізації та інтенсифікації інвестування коштів структур великого бізнесу в соціальні проекти, що забезпечить можливість диверсифікації бізнесу, отримання стабільного доходу в кризових умовах, отримання частки на незайнятому ринку, отримання підтримки держави або місцевої адміністрації, яка загалом позитивно впливає на розвиток бізнесу компанії.

Соціальний аудит в Україні може стати сучасним інструментом соціального партнерства, який перетвориться з механізму вирішення конфліктних ситуацій в систему забезпечення економічної безпеки підприємств та

вирішення актуальних проблем соціально-економічного розвитку держави, оскільки покликаний формувати розширений світогляд ролі соціальної спрямованості бізнесу та давати

можливість прогнозувати та регулювати соціальну складову діяльності економічних систем на різних рівнях.

Список використаних джерел

1. Вінчук М. В. Боргова безпека України в системі зміцнення економічної безпеки держави. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2017. Вип. 1. 316 с.
2. Марушко Н. С., Воляник Г. М. Соціальний аудит як інструмент соціальної безпеки підприємства. URL: <http://www.ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/22851/1/24-164-171.pdf>
3. Аудит и контроллинг персонала / Ю. Г. Одегов та ін. М.: Альфа пресс, 2010. 672 с.
4. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: наказ Мінекономрозвитку від 29.10.2013. № 1277. URL: <http://www.me.gov.ua>
5. Офіційна веб-сторінка Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Офіційна веб-сторінка Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua>
7. Статистичний щорічник України за 2016 рік: збірник / за ред. І. Є. Вернера; відп. за випуск О. А. Вишневецька. К.: ТОВ «Август Трейд», 2017. 611 с.
8. Лучко Т. І. Економічні основи формування середнього класу в країнах ринкової трансформації: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Х.: Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, 2005. 21 с.
9. Вінчук М. В., Наконечна Н. В. Економічна безпека держави: соціально-економічний вимір. Львів: Ліга-Прес: 2018. 322 с.
10. Стратегический глобальный прогноз 2030. Расширенный вариант / под ред. акад. А. А. Дынкина. М.: Магистр, 2013. 480 с.
11. Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва / Статистичний збірник за 2016 / за ред. М. С. Кузнецової; відп. за випуск О. М. Колпакова. К.: ТОВ «Видавництво «Консультант», 2017. 624 с.
12. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки від 08.02.2017 № 142-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80>
13. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році». К.: НІСД, 2016. 688 с.
14. Социальный аудит / под. общ. ред. А. А. Шулуся, Ю. Н. Попова. М.: Издательский дом «АТИСО», 2008. 620 с.

References

1. Vinichuk M. V. (2017) Borgova bezpeka v systemi zmicnennia ekonomichnoii bezpeky derzhavu (*Debt security of Ukraine in the system of strengthening the economic security of the state*). Lviv: Lvivskiy derzhavnyi universitet vnutrishnih sprav, 1, 316 [in Ukr.]
2. Marushko N. S. Socialnyi audit yak instrument sotsialnoi bezpeky pidpnyemstva (*Social audit as an instrument of social security of the enterprise*). URL: <http://www.ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/22851/1/24-164-171.pdf> [in Ukr.]
3. Odegov Yu.G. (2010) Audit i kontrolling personala (*Audit and controlling of personnel*). Moskva: Alfa pres [in Russ.]
4. Metodychni rekomendatsii shchodo rozrakhunku rivnia ekonomichnoii bezpeky Ukrainy (*Methodical recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine*): nakaz Minekonomrozvytku vid 29.10.2013 № 1277. URL: <http://www.me.gov.ua> [in Ukr.]
5. Oficijna web-storinka Derzhavnoyi sluzhby statistic (*Official website of the State Statistics Service of Ukraine*). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukr.]
6. Oficijna web-storinka Ministerstva finansiv Ukrainy (*Official website of the Ministry of Finance of Ukraine*). URL: <http://www.minfin.gov.ua> [in Ukr.]
7. Statystychnyi shchorichnyk 2016 (*Statistical Yearbook of Ukraine*). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukr.]
8. Lychko T. I. (2005) Ekonomichni osnovy formuvannia serednyogo klasu v krainah rynkovoyi transformacii (*The economic foundations of the formation of the middle class in the countries of market transformation*). Kharkiv: Kharkivskiy nationalnyj universitet im. V. N. Karazina [in Ukr.]
9. Vinichuk M. V., Nakonechna N. V. (2018) Ekonomichna bezpeka derzhavy: sotsialno-ekonomichnyj vymir (*Economic security of the state: socio-economic dimension*). Lviv: Liha-Press [in Ukr.]
10. Dynkin A. A. (2013) Strategicheskij globalnyj prognoz 2030 (*Strategic global forecast 2030*). Moskva: IMEMO RAN [in Russ.]

11. Dijalnist subjektiv velykogo, serednjogo, Malogo ta mikropidpryjemnytva. 2017 (*Activities of subjects of large, medium, small and microenterprises*). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukr.]
12. Pro shvalennja Strategii reformuvannja systemy upravlinnia derzhavnymy finansamy (*On Approval of the Strategy for Reforming the Public Finance Management System for 2017–2020*). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80> [in Ukr.]
13. Analychna dopovid do Shchorichnoho poslannia Prezydenta Ukrainy do Verkhovnoi Rady Ukrainy «Pro vnutrishne ta zovnishne stanovyshe Ukrainy v 2016 rotsi» (*Analytical report to the Annual Address of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine «On the Internal and External Situation of Ukraine in 2016»*). Kyiv: NISD, 2016, 688 p. [in Ukr.]
14. Shulus A. A. (2008) Sotsialnyj audit (*Social audit*). Moskva: ATIKO [in Russ.]